

Individualisme

Ann Meskens – 15 februari 2020

Column 5: Weekthema ‘Naast, boven, op en onder elkaar’

The Neverending Park. De Grond der Dingen.

Zij hebben een mond maar spreken niet, zij hebben ogen maar zien niet, zij hebben oren maar horen niet, zij hebben een neus maar ruiken niet, hun handen – maar zij tasten niet, hun voeten – maar zij gaan niet, zij geven geen geluid met hun keel.

Psalm 115

Naast, boven, op en onder elkaar

Luister. Ik ben ik. Mijn geboorte is mijn begin en mijn sterven zal mijn einde zijn. Ik ben autonoom. Ik ben wat men zegt een individu, let op de herkomst van het woord; *dividuum* (*deelbaar*) en *in* (*niet*). Ik ben dus één en ondeelbaar. Een individu staat op zichzelf en valt met niemand anders samen, zo menen individualisten, en ze hebben gelijk.

En kijk. Geen ik zonder de anderen. Ik word geboren uit twee andere mensen, zo begint mijn leven al, en zonder hen word ik nooit een persoon. Ik loop sowieso in sporen die mijn voorouders nalieten en ik word wat ik ben slechts in het samenleven met anderen. Ik ben een onderdeel van een groter geheel, de gemeenschap, dat stellen collectivisten of communitaristen, en ze hebben ook gelijk.

Ik en de anderen, de anderen en ik.

Onafhankelijkheid en afhankelijkheid.

Zelfontplooiing en gemeenschapszin.

Zelfbeschikking en sociale afbakening.

Wie de uiterste grenzen van deze opvattingen opzoekt, heeft echter twee keer kans een woestenij in te lopen. Enerzijds het isolement van de eigen identiteit waar in het contact met de anderen vooral het eigen ik en de eigen gevoeligheden

opspelen. Een gesprek wordt erg moeilijk. Anderzijds het gedachteloos meelopen met de menigte en het ondergaan in de massa; ik doe, ik denk, ik verlang, ik koop wat de anderen van me verwachten. Er is sowieso geen gesprek.

Maar zo lijkt het of slechts mensen samen de wereld vormen. Dat het alleen zou gaan over mezelf en de anderen en het gesprek onder ons. Maar wacht, wie spreekt er over de dingen en over hun spreken met elkaar en met ons? Krijgen de dingen sowieso te weinig stem omdat ze nu eenmaal zo sterk zijn in zwijgen?

De huizen, winkels en kerken *waarnaast* we wandelen, de vlieten, bruggen, kelders en parkings *waarboven* we leven, de banken en trappen *waarop* we zitten. Het gebladerte van de bomen of het licht van de straatlantaarns *waaronder* we lopen.

De koelte van de steen.

De kleur van de gevels.

De klank van de klok.

De smaak van de frites.

De geur van de bloesem als het lente wordt.

Hoe theoretisch we de mens ook beschouwen. Onze wereld is in de praktijk altijd een wereld van mensen én dingen, ten diepste samen, naast, boven, op en onder en heel concreet. De oorsprong van het woord *concretus* is trouwens *verbond (unie)* en *crēscere (groeien)* en betekent eigenlijk *samengegroeid*. Er is geen wereld zonder materialiteit, datgene waarop we ons kunnen neervlijen of kunnen tegenaan lopen. Het gaat eigenlijk met de dingen net als met de mensen: het is een voortdurend gevecht en een gevrij, een conflict en een consensus, een samenspraak en een zwijgen, het is het leven dus.

Ja, ik ben een individu, één en ondeelbaar, maar ik ben vormeloos zonder het houvast van de dingen in de wereld. Ja, ik ben deel van een groep maar waar en hoe zouden we elkaar ontmoeten als er niet ook de concrete wereld zou zijn om ons een plek te geven.

Dat geldt binnenshuis maar net zo goed buitenshuis.

Neem je jas en ga naar buiten.

De pleinen,
de trottoirs,
de trappen,
de fonteinen,
de banken,
de parken.

Het waaien, het regenen, de warmte van de zon.

We vergeten het te vaak. Het is eveneens een gesprek. Mens en ding zijn in alles en altijd samen, onderling, in een wederkerige relatie. De stad vindt jou, net zo goed als jij de stad vindt, de stad omhelst jou, zelfs als je er zonder een ander mens in rondloopt. Wie dat trouwe genootschap beseft, hoeft nooit eenzaam te zijn, want de stad en haar dingen is in alles en altijd naast, boven, op en onder jou.

Het besef raakt verloren in de ijle lucht van internet en Netflix, het cashless betalen en alle spectaculaire aandacht die valt op de consumptiedingen. Maar er bestaan zoveel verscheidene en verschillende dingen naast, boven, op en onder ons. En het valt te oefenen, echt.

Het heeft te maken met werkelijk geïnteresseerd zijn, in de betekenis van *inter* (*tussen*) en *esse* (*zijn*). Altijd en overal temidden het bestaan staan. De stad en haar materialiteit was en is er altijd, je hoeft slechts je zintuigen te gebruiken om je er bewuster van te worden: de vensters van een huis of een beeld in een kerk bekijken en het kleine verhaal of de grote geschiedenis weten, zich vermoeid neervlijen op een stijlvolle stadsbank en van de steun en de koestering genieten, en luister je wel genoeg want een stad heeft ook zoveel klank; fietsbelgerinkel en autotoeters, het geklingel en gebonk van de ochtendlijke leveringen, een stilte, en dan plotseling het zwiepen horen in fijn gepenseelde takken van een boom boven jou, lachen om het zenuwachtig getsjilp van opgeschrikte vogels en zich in één moment het natuurlijke leven herinneren van buiten de stad, dan weer met je neus de geur van een gebraden kip volgen en in je buik de honger voelen en de eetlust weten, en ach, vervolgens in een onbewaakt moment een eenzelvige boom in het park aanraken en omhelzen, jouw wang tegen de schors aanwrijven, je voorhoofd laten rusten en hierdoor getroost zijn en opnieuw je pad vervolgen.

Hoor maar, kijk maar, ruik maar, voel maar. We staan op eenzelfde grond. De dingen zijn er altijd en overal om ons heen. Gelukkig maar. Hoe kunnen we hen toch zo vaak niet zien, niet horen, niet ruiken, niet voelen, niet smaken? Wij mensen, wij zouden ze elke dag vanuit ons hart luidop moeten bezingen, die lieve, weerspannige, gewillige, trotse maar altijd aanwezige en vastberaden dingen om ons heen.

(Lied *De grond der dingen*)

Pak je jas en ga naar buiten
loop in weer en wind
loop door stegen, straten, pleinen
tot de stad jou vindt.

Huizen, winkels en fonteinen
af en toe een boom!
scholen, markt en zebra-paden;
loop niet in een droom.

U ziet hier de grond der dingen.
Dat is wat wij hier bezingen.

Pak je moed en laat je horen
praat met wie je vindt,
ken de stad en haar bewoners,
tot het kleinste kind.

Parken, toren en voetpaden,
af en toe een bank!
feesten, kermis en caféetjes,
stad heeft zoveel klank.

Zwaai naar bomen

lach naar vogels

groet het monument

want een stad omhelst al wie ze kent.

Zwaai naar, lach naar, adem in en adem uit,
want een stad is niets zonder geluid.

Hoor maar, kijk maar, ruik maar, voel maar,
want een stad is zo vol leven, ja, ja, ja –
tralalala

De ring - *Ring Ring!* - en fietspaden

rood licht, groen licht, rood!

water, vlieten en kanalen

af en toe een boot! (-je)

Vismarkt, Veemarkt, Haverwerf en
hier en daar een hond!

grote geschiedenis, kleine verhalen,
alles heeft zijn grond.

Ann Meskens